

Пасмор Юлія Вікторівна

*кандидат наук із соціальних комунікацій, науковий співробітник НДІ правового
забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*

ORCID 0000-0001-8773-360X

Новий рівень забезпечення інформаційних потреб науковців як імператив якості досліджень

У статті розглядаються сучасні практики та тенденції інформаційного забезпечення запитів науковців. Доводиться, що вдосконалення системи доступу вчених до передових дослідницьких інфраструктур, ресурсів і банків знань стає імперативом якості та конкурентоспроможності досліджень.

Ключові слова: Е-інфраструктура, відкрита наука, електронні ресурси, інфопотреби.

Pasmor Yuliia Viktorivna

*PhD in social communications, Researcher of Scientific and Research Institute of Providing
Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine*

ORCID: 0000-0001-8773-360X

NEW LEVEL OF ENSURING THE INFORMATION NEEDS OF SCIENTISTS AS AN IMPERATIVE OF RESEARCH QUALITY

The article considers modern practices and trends in information support of scientists' requests. It is proved that improving the system of access of scientists to the latest research infrastructures, resources and knowledge banks becomes an imperative of quality and competitiveness of research.

Keywords: E-infrastructure, open science, electronic resources, information needs.

Актуальні питання розбудови науково-дослідної інфраструктури є у порядку денному України щодо інтеграційних процесів у європейський простір відкритої науки доступу до консолідованих банків знань, аналітичних даних та галузевим науково-технічним (експериментальним) розробкам. В цьому контексті високий рівень забезпечення інформаційних запитів науковців є

імперативом якості та конкурентоспроможності наукових досліджень і експериментальних розробок. Відтак сучасні тенденції до інтеграції освіти й науки в міжнародне інформаційне співтовариство вимагають цілеорієнтованого, адекватного застосування в науково-освітніх дослідженнях значних обсягів інфомасивів: різних статистичних даних, аналітичних висновків, довідок до тематичних розробок порівняльного характеру, контент-аналізу нормативно-правових документів, наукометричних показників публікаційної активності вчених та ін. Йдеться, зокрема, про необхідність досягнення вищого рівня повноти й оперативності як задоволення тематичних запитів, так і забезпечення якісною інформацією, новими знаннями, спираючись на науково-освітні інтереси вчених і студентів. Аналізуючи структуру і динаміку наукового знання, зв'язок науки із суспільством, вплив результатів наукових досліджень і відкриттів на інноваційний розвиток сфер діяльності, складно не погодитися з тезою про те, що «суб'єкт, який пізнає і діє, зобов'язаний застосовувати особливі стратегії діяльності з урахуванням розвитку суб'єктів» [4].

Крім того, не можна оминати й того, що нині у глобальному інформаційному просторі увага наукового співтовариства, як ніколи, прикута до використання в науково-освітніх цілях технологій відкритого доступу: відкрита наука=open data + open source + open hardware + open access + citizen science [2]. Так, open access важливий і для популяризації науки, і для переведення науки й системи інфозабезпечення на новий якісний рівень. Щоб зрозуміти базові положення й умови формування сучасної системи інформаційного забезпечення з точки зору її соціально-комунікативної ефективності, раціональності й об'єктивної реальності, передусім варто провести аналіз інформаційних запитів суб'єктів науково-освітньої діяльності сфери права. Важливість цього розуміють усі, як наслідок, окреслене питання набуває особливої актуальності. Наведене видається цілком логічним і обґрунтованим, оскільки наявність точних

даних про те, яка інформація (з огляду на змістовність, контенуальність), кому (категоріальність), коли, на якому етапі роботи (часові межі), в якій формі (цифрові, класичні традиційні) необхідна для проведення наукової і освітньої діяльності, на нашу думку, суттєво впливає на творчу активність, креативність, формування, наприклад у вчених, наукових цілей, мотивацій і способів їх досягнення [3]. Однак при цьому всі суб'єкти, тобто і користувачі інформаційних послуг, і фахівці інформаційно-комунікаційних інституцій (когнітологи, бібліотекарі-інформатори, комунікатори, адміністратори, інформаційні менеджери інтернет-ресурсів та ін.), мають бути в цьому зацікавленими.

Слід також зазначити, що існуючі практики вивчення інформаційних потреб (ІІ) науковців-правників безпосередньо пов'язані з їх обов'язковою соціальною регламентацією: статусною і соціальною роллю, стилем комунікаційного акту, характером необхідної інформації. Виходячи з цього, а також враховуючи точку зору більшості вчених, нами проведено моніторинг у сфері права за допомогою: ознайомлення зі звітами установ НАПрН України за різні роки; бібліометричного аналізу наукової тематики; вивчення статистичних показників публікаційної активності викладачів і аспірантів; встановлення рейтингового ряду правових журналів щодо їх впливу на використання й цитування; застосування методів анкетування, фокус-групи, дискусійних постів, on-line опитувань у соціальних мережах і у веб-середовищі бібліотек серед аспірантів, наукових працівників, здобувачів наукового ступеня на кафедрах Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого і НДІ НАПрН України, користувачів дисертаційного читального залу наукової бібліотеки університету. За його результатами з'ясовано, що контингент науковців, охоплений анкетуванням, має таку характеристику: адміністративно-правовою тематикою займаються 4,3 %; в освітньому процесі задіяний 21 %; аспіранти складають 20,3 %, докторанти – 15,9 %. При цьому 47 % аспірантів і викладачів вважають, що своєчасне

отримання необхідної інформації з різних галузей правової науки і юридичної освіти значно полегшить їх діяльність і навчання [3]. У процесі групової комунікації, спираючись на галузеві потреби, побажання респондентів, фасилітатори – фахівці інформаційних центрів, наукових бібліотек, архівів, аналітичних служб, при проведенні різних інформаційних заходів науково-педагогічного, консультативного, методичного напрямів намагаються регулярно розміщувати на сайтах своїх установ тематичні бібліографічні, науково-методичні огляди, електронні дайджести, проводять воркшопи, хакатон, проблемно орієнтовані на конкретні тематичні запити користувачів та дослідницькі проекти.

Крім того, за допомогою анкетування, інтерв'ю і фокус-групи, завдяки проведенню яких з'являється можливість здійснити комплексний аналіз ІІІ, встановлено, що для більшості респондентів (85,5 %) характер їх інтересів у науковій інформації є постійним і більш-менш конкретизованим. Отримані дані підтверджують, що дослідники прагнуть систематично контактувати з ученими національного співтовариства у своїй сфері (36,2 %), хоча певна кількість респондентів (30,4 %) вдається до цього рідко, або вкрай рідко (13,7 %). Примітно, що більшість сучасних учених шукає різноманітні шляхи й інформаційні джерела науково-освітніх контактів із зарубіжними спеціалістами суміжних галузей (мова йде про гранти й участь в асоціаціях) [3]. Це підтверджують такі дані нашого опитування: у світовому науковому просторі галузі права взаємодіють 23,1 % респондентів, рідко – 21,8 %, дуже рідко – 12,9 %. У той же час лише 10,8 % беруть участь у міжнародно-правових проектах, програмах, професійних об'єднаннях, що, на нашу думку, перешкоджає розширенню наукових комунікацій та інтеграції правничої науки у міжнародний інформаційний простір.

Враховуючи тенденцію до відкритої науки, у сучасній системі інформаційного забезпечення потреб учених саме репозиторні служби у закладах вищої освіти функціонують для просування актуальних

досліджень юридичної тематики в інтернет- простір, використовуючи корисні інструменти, матеріали, технології по забезпеченню доступу до наукових даних від провідних зарубіжних центрів і бібліотек. У рамках глобального партнерства Social Science Research Network (SSRN) з Quantum Media Group, LLC створюють Глобальну мережу інвестиційних досліджень GlobalInvestRN, яка зосереджена на 20 основних наукових напрямках. GlobalInvestRN – це препринт-сервер з відкритим доступом, який надає авторам можливість демонструвати свої дослідницькі роботи в цифровій бібліотеці SSRN, пришвидшуючи поширення та надання науковій спільноті доступу до новаторських робіт і ранніх досліджень. SSRN надає можливість обмінюватися різними результатами досліджень, такими як препринти, оглядові чи попередні дослідження, глави книг, дисертації, лекції та навчальні матеріали, презентації та плакати серед іншого. SSRN також допомагає вченим і практикам в області інвестування вивчати останні дослідження у своїх та інших сферах інтересів [5].

Національний репозитарій академічних текстів заявив про зміну інформаційної політики вебресурсів нацрепозитарію. Він стає виключно точкою доступу для пошуку електронних версій академічних текстів і наукових звітів, дисертацій, аналітичних матеріалів та грантових можливостей. Невипадково вже зараз трендовими напрямками інформаційно-аналітичної діяльності стали забезпечення збору й обробки статистичних даних щодо цитування наукових праць вчених університету і Національної академії правових наук України за показниками наукометричної БД «Міжнародний реєстр ORCID», наукометричними платформа «Web of Science», «Sci Verse Scopus», Google Scholar, Publons, науково-видавничою інфраструктурою «Наукова періодика України». Зокрема, Publons як аналітичний інструмент WOS і сервіс дозволяє вченим відслідковувати, перевіряти й демонструвати власну редакційну, експертну, рецензентську діяльність. Проте варто пам'ятати, що, створюючи профіль автора Publons у Web of Science, необхідно обов'язково вказувати: сферу наукових інтересів у світі,

розміщувати власні публікації, проіндексовані у Web of Science, підвищувати науковий статус [1]. Заклади вищої освіти приєдналися до Національного консорціуму ORCID, що забезпечує автоматизований обмін даними, покращує якість метаданих та дослідницький імідж країни.

Підвищення якості інфозапитів учених забезпечується в тому числі й завдяки такій інфраструктурі, як сектор наукометричного аналізу. Функціонування інноваційних структур дозволяє активізувати експертно-інформаційну, бібліометричну діяльність, піднімати на новий рівень інформаційне забезпечення науково-освітніх програм, а також надати більш широкі можливості, як-от: доступ учених до консолідованої правової інформації, наукового освітнього простору, проведення галузевих досліджень колективом кафедр університету, конкретним ученим або окремими цільовими групами дослідників; динамічне інформаційне наповнення контенту. Сьогодні, ведучи мову про роль, вплив, статус наукометрії у вітчизняному науковому співтоваристві і враховуючи трансформацію ІІІ науки, слід констатувати, що дослідники України прямують в об'єктивній, непростий світ наукометричної реальності. Звісно, шлях незвичний і незвіданий, але він «обіцяє» певні преференції в майбутньому. Невипадково 89,6 % опитуваних підтримують наукометрію як новий для себе, але необхідний спосіб вимірювання наукових досягнень [2].

Урешті-решт, стає реальністю семантичне поглиблення науково-правових комунікацій в глобальній мережі, які забезпечуються завдяки використанню інформаційних технологій web 2.0 (блоги, фолксономія, вики, RSS), web 3.0; інтеграції даних із різних електронних сховищ і ретроспективних форматів в єдиний цілісний галузевий банк даних досліджень; впровадженню метаданих для поглиблення аналізу, візуалізації науково-освітніх розробок із подальшим їх застосуванням у практичній сфері. Як новий рівень інформаційного забезпечення тематичних запитів вчених створення й розвиток інституційних репозитаріїв академічних

текстів забезпечує відкритість університету, наукової установи, підвищує видимість наукових і освітньо-наукових здобутків, підтримує академічну доброчесність. Отже, новий рівень забезпечення інформаційних потреб науковців стає імперативом якості і конкурентоспроможності досліджень та експериментальних розробок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глібко С. В., Пасмор Ю. В. Вплив процесів цифровізації на розвиток відкритих інновацій в Україні. Правове забезпечення віртуалізації інфраструктури національної економіки України : монографія / за ред.: С. В. Глібко, А. В. Стріжкова. Харків, 2019. С. 166–180.

2. Пасмор Ю. В., Кулик М. М. Інформаційні технології та ресурси Open Science: бібліометричне. наукометричне бачення. Право та інновації. 2020. № 3. С. 24–33.

3. Пасмор Ю. В. Напрями консолідації в інформаційному забезпеченні правової науки України: соціально-комунікативний аспект : монографія. Харків : Юрайт, 2013. 272 с.

4. Степин В. С. Саморазвивающиеся системы и перспективы технической цивилизации. Синергетическая парадигма. Многообразие поисков и подходов. Москва, 2000. С. 18.

5. Technology Center : [вебсайт]. URL: https://entc.com.ua/uk/1274-bezkoshtovna-pidpiska-na-pidbirki-naukovikh-publikatsij-vid-ssrn?fbclid=IwAR0NdCoYv6HMVAf_oh7pKZrCk5xxuN3ZlKl6TUqJMjnyCokhyuboV8sLZ2o

REFERENCES

1. Hlibko S. V., Pasmor Yu. V. Vplyv protsesiv tsyvrovizatsii na rozvytok vidkrytykh innovatsii v Ukraini. Pravove zabezpechennia virtualizatsii infrastruktury natsionalnoi ekonomiky Ukrainy : monohrafiia / za red.: S. V. Hlibko, A. V. Strizhkova. Kharkiv, 2019. S. 166–180.

2. Pasmor Yu. V., Kulyk M. M. Informatsiini tekhnolohii ta resursy Open Science: bibliometrychne. naukometrychne bachennia. Pravo ta innovatsii. 2020. № 3. S. 24–33.

3. Pasmor Yu. V. Napriamy konsolidatsii v informatsiinomu zabezpecheni pravovoi nauky Ukrainy: sotsialno-komunikatyvnyi aspekt : monohrafiia. Kharkiv : Yurait, 2013. 272 s.

4. Stepin V. S. Samorazvyvaiushchiesia systemy y perspektyvy tekhnicheskoi tsyvylyzatsyy. Synerhetycheskaia paradyhma. Mnohoobrazye poyskov y podkhodov. Moskva, 2000. S. 18.

5. Technology Center : [vebsait]. URL: https://entc.com.ua/uk/1274-bezkoshtovna-pidpiska-na-pidbirki-naukovikh-publikatsij-vid-ssrn?fbclid=IwAR0NdCoYv6HMVAf_oh7pKZrCk5xxuN3ZIKl6TUqJMjnyCokhyuboV8sLZ2o